

УКРАЇНА

**МІНІСТЕРСТВО АГРАРНОЇ
ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ**

**Вінницький державний
аграрний університет**

**Факультет менеджменту
Кафедра аграрної економіки**

**РЕГІОНАЛЬНА
ЕКОНОМІКА**

**Типова навчальна програма
вивчення дисципліни**

*(спеціальність 7.050.106 –
“Облік і аудит”*

7.050.201 – “Менеджмент організації”

7.050.102 – “Економічна кібернетика”)

Тодосійчук В.Л. Регіональна економіка: типова навчальна програма вивчення дисципліни (спеціальність- 6.050.106 – “Облік і аудит”, 6.050.102 – “Економічна кібернетика”. – Вінниця: Редакційно-видавничий центр ВДАУ, 2009. – 45 с.

Рецензенти: **А.Г. Мазур**, доктор економічних наук, професор, завідувач кафедрою менеджменту Вінницького державного аграрного університету.

Л.Ц. Масловська, доктор економічних наук, професор кафедри менеджменту організацій ДВНЗ агро-екологічного Державного університету, м. Житомир.

О.В. Мороз, доктор економічних наук, професор, завідувач кафедрою менеджменту і моделювання в економіці Вінницького національного технічного університету.

Навчальна дисципліна “Регіональна економіка” передбачає опанування певного рівня знань з предмета, вивчення і розуміння студентами теоретично-методологічних і методичних питань розвитку регіональної економіки, формування економічних регіонів, адаптування до умов ринкового середовища.

Рекомендовано навчально-методичною комісією
Вінницького державного аграрного університету
протокол № _____ від “_____” _____ 200_ року

© В.Л. Тодосійчук

© А.В. Тодосійчук

ВДАУ, 2009

ЗМІСТ

Вступ.....	4
Загальні методичні рекомендації з вивчення дисципліни	8
Навчально-тематичний план вивчення дисципліни “Регіональна економіка”....	9
Типова програма курсу.....	10
Самостійна робота студентів у навчальному процесі	22
Плани семінарських занять	23
Запитання для проведення іспиту та написання контрольної роботи.....	38
Рекомендована література.....	41

ВСТУП

Навчальна програма підготовлена згідно з програмою дисципліни “Регіональна економіка”, яка є фундаментальною для студентів економічних спеціальностей вищих навчальних закладів.

Розвиток України на початку нового тисячоліття відзначився посиленням ролі державної регіональної політики як невід’ємної складової соціально-економічних перетворень, реформування систем державного управління відповідно до європейських принципів та як засобу активізації сукупного економічного, соціального, ресурсного потенціалу регіонів для забезпечення економічного зростання.

Необхідність просторового сприйняття економіки визначається усвідомленням обмеженості використання території тільки для суто економічної діяльності. Практика підтверджує необхідність багатоцільової організації території (поряд з економічною, наприклад екологічною, екистичною, рекреаційною).

Зростає значення властивостей і якостей території, регіону як своєрідного індикатора стану середовища життєдіяльності людини. Тепер територія починає сприйматися як природний базис для будь-якої економічної діяльності, як основа консолідації інтересів певних соціальних груп, управління різними формами господарювання, різноманітної суспільної діяльності.

Отже, в сучасних умовах кваліфікований економіст, що досліджує особливості виробництва, споживання, повинен не тільки досконало знати специфіку, проблеми та умови господарювання окремого підприємства, а й враховувати багатогранні просторові форми економічної діяльності, специфіку регіональних умов функціонування підприємств і розвитку цілих комплексів.

Цей підручник покликаний ознайомити студентів з основними категоріями, теоріями закономірностей, принципами та факторами розміщення продуктивних сил, а також з найсуттєвішими особливостями сучасного розвитку міжгалузевих і регіональних господарських комплексів України. Розміщення продуктивних сил є об’єктом територіального планування, що передбачає розробку схем розвитку і розміщення галузей господарства областей та економічних регіонів.

Отже, метою курсу “Регіональна економіка” є забезпечення науково-методичної підготовки студентів до вирішення територіальних, регіональних завдань у процесі виробництва, розподілу, обміну і споживання. У процесі вивчення дисципліни має сформуватися комплексне, просторове сприйняття економіки з позицій зростання ролі людського чинника в усіх сферах суспільного виробництва, необхідності врахування досягнень науково-технічного прогресу у вирішенні економічних та інших проблем.

Методика вивчення дисципліни передбачає розгляд питань, що досліджуються нею, у взаємозв’язку з категоріями теорії, регіональної економіки та менеджменту, економічної та соціальної географії. Ця дисципліна є невід’ємною складовою ґрунтовної підготовки економістів широкого профілю до потреб управління регіональним розвитком суспільного господарства в умовах формування ринкового середовища.

Регіональна економіка – це галузь наукових знань, яка вивчає розвиток і розміщення продуктивних сил, соціально-економічних процесів на території країни та її регіонів із урахуванням природно-екологічних умов.

Предметом вивчення регіональної економіки як галузі науки є особливості і закономірності розміщення продуктивних сил і розвитку регіонів, фактори їх розміщення і регіонального розвитку.

Регіональна економіка досліджує закономірності та принципи всіх елементів продуктивних сил і соціальної інфраструктури в територіальному аспекті, аналізуючи, прогнозуючи і обґрунтовуючи напрямки розміщення продуктивних сил з урахуванням загальної стратегії соціально-економічного розвитку й екологічних вимог.

Вона тісно пов'язана з економічною географією, економічною теорією, макроекономічним прогнозуванням, галузевими економіками (економіка промисловості, сільського господарства, транспорту), статистикою й іншими соціально-економічними науками; вивчає регіональні екологічні, соціальні проблеми, а відтак – пов'язана з демографією, географією, етнографією, управлінням, соціологією, містобудуванням тощо.

Об'єктами дослідження цієї науки є регіони. Під **регіоном** розуміють велику територію країни з більш-менш однорідними природними умовами та характерною спрямованістю розвитку продуктивних сил.

Регіональна економіка вивчає економічні зв'язки України з країнами близького і далекого зарубіжжя, а також питання розміщення продуктивних сил і регіональної політики в інших країнах. Зазначимо, що регіональна економіка розробляє концепції розвитку економічних і соціальних процесів у регіонах країни, застосування економічних важелів щодо розміщення інвестицій та регіонального розвитку. Крім того, вона вивчає регіональні фінансово-кредитні відносини і процеси формування регіональних ринків. Метою регіональної політики є раціональний територіальний поділ праці між регіонами й економічна кооперація, а також усунення різниці між рівнем життя населення окремо взятих регіонів. Для виконання цих завдань велике значення має розробка державних програм розвитку окремих регіонів, формування територіально-виробничих комплексів на їхній базі та унікальних природних багатств.

Так, *територіально-виробничі комплекси* – це прогресивна і перспективна форма регіональної організації матеріального виробництва, сфера обслуговування населення. Вони виступають у вигляді взаємопов'язаного поєднання на різноманітних регіональних рівнях об'єктів господарської діяльності. За своєю суттю комплекси є територіально-обумовленими виробничими та соціально-економічними організаціями, що забезпечують порівняно з розрізнено розташованими об'єктами певну ефективність, яка досягається за рахунок економії, пов'язаної з територіальною наближеністю основних та обслуговуючих підприємств, скорочення транспортних шляхів та інженерних комунікацій, спільності територій тощо.

В останні роки в Україні йде процес створення вільних економічних зон, які є потужним фактором економічного прогресу і залучення країни у світові

господарські зв'язки. У таких зонах діє спеціальний економічний режим, основне місце відводиться підприємствам з участю іноземного капіталу, іноземним вкладникам надаються певні пільги в оподаткуванні. Розвиток процесів економічної інтеграції створює умови для виходу регіональної економіки на міжнаціональний рівень.

У межах регіональної економіки досліджуються такі проблеми:

- регіональна політика держави;
- розробка і реалізація регіональних програм економічного і соціального розвитку;
- ефективність спеціалізації і комплексного розвитку регіону;
- економічне районування;
- розвиток експортних та імпортозаміщуючих виробництв;
- створення ринкової інфраструктури;
- розвиток підприємництва.

Регіональна економіка вивчає механізм економічного регулювання розміщення виробництва, визначення економічної ефективності регіонального розвитку, а також аналізує економічні фактори, зокрема: динаміку продуктивності праці, регіональний розподіл національного доходу, структуру й ефективність основних фондів, територіальну диференціацію цін і тарифів.

Таким чином, раціональне розміщення продуктивних сил країни в період формування ринкових відносин, поглиблення спеціалізації господарства регіонів передбачає ефективне використання тих факторів та умов розвитку виробництва, що найсприятливіші для певних територій.

Методологічною основою курсу є вчення про територіальний поділ праці, що формує галузі господарської спеціалізації кожної окремо взятої території на підставі природних, демографічних, історичних, економічних та інших передумов.

Під методологією у загальновизнаному значенні розуміють вчення про принципи побудови, форми і способи науково-пізнавальної діяльності.

Інакше кажучи, **методологія** – це сукупність методів, принципів і засобів дослідження, які застосовуються у цій галузі знань.

Таким чином, методологічна основа курсу ґрунтується на загальнонаукових (моделюванні, аналізі, синтезі, порівнянні, систематизації, літературному огляді), спеціальних (галузевому, районному, місцевому, картографічному) та розрахункових методах (статистичному, балансовому, економіко-математичному). Зупинимось детальніше на сутності деяких із них. Так, аналізом називають спосіб наукового дослідження, при якому складні явища розчленовуються на дрібніші. Наприклад, характеристика населення вимагає аналізу його щільності, природного приросту, вікового, статевого, професійного складу тощо.

Синтез – метод, протилежний аналізу, за допомогою якого досліджується явище в цілому на основі узагальнення споріднених елементів та їх об'єднання (наприклад, на основі запасів кам'яного і бурого вугілля, нафти, газу, торфу оцінюється енергетичний потенціал).

Аналітичні математичні методи ґрунтуються на використанні математичного апарату (лінійних функцій, диференційних й інтегральних рівнянь, варіаційного обчислення тощо) для вивчення тих чи інших економіко-географічних процесів і явищ. З ними пов'язані статистичні методи, застосування яких дає змогу оформити результати дослідження у табличній або графічній формах.

Балансовий метод вимагає складання регіональних балансів і дозволяє вибрати правильне співвідношення між галузями спеціалізації регіону та галузями, що доповнюють територіальний комплекс.

Застосування картографічного методу дозволяє за допомогою карт, картосхем, картограм, картодіаграм наочно зобразити особливості розміщення, статистичні матеріали, що характеризують розвиток галузей і регіонів. В останні роки широкого застосування набули різні моделі: натурні чи макетні, за яких змінюється лише масштаб розглянутих об'єктів чи явищ, а їхній зовнішній вигляд і структура не змінюються; економіко-математичні, які ґрунтуються на визначенні ідентичності математичних характеристик моделі з оригіналом, логічні, імітаційні тощо.

Метод оптимізації дає змогу у кожному конкретному випадку визначити найоптимальніші варіанти розміщення окремих об'єктів чи явищ. В оптимізаційних моделях рішення виконуються завдяки екстремізації якогось економічного критерію. Під оптимізацією розуміють отримання максимуму можливого за мінімуму зусиль (затрат) в економіці та математиці. Інакше кажучи, це – пошук найкращих існуючих за цих технічно здійснених і економічно доцільних можливостей його реалізації. Оптимізація може виконуватися такими способами: шляхом дослідження процесу в природних умовах; з використанням фізичних моделей, адекватних реальному об'єкту, де проходять ці процеси; за допомогою математичної імітації процесів, що вивчаються та реалізуються за допомогою програмного забезпечення. Результатами оптимізації можуть бути: прогноз процесу; рекомендації щодо створення режиму функціонування процесу, за якого його оптимізація реалізується в межах технічних можливостей; те саме за межами наявних технічних можливостей з конкретними рекомендаціями зі збільшення їхньої ефективності; неможливість оптимізації, яка пов'язана з технічними чи природними обмеженнями або з економічною недоцільністю.

Відзначимо, що вітчизняна методологія курсу ґрунтується на досить тривалій історії географічного вивчення закономірностей розвитку економіки нашої країни, що продовжується донині.

У цілому господарство України відповідає тій ролі, що відводиться йому в спеціалізації та територіальному поділі праці. Його структура сформувалася під безпосереднім впливом природних та економічних передумов розвитку продуктивних сил з урахуванням загальногосподарських можливостей і потреб.

ЗАГАЛЬНІ МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

З ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ

Вивчення дисципліни студентами здійснюється на основі типової програми затвердженої Департаментом аграрної освіти та науки Мінагрополітики України 28 лютого 2006 року.

Робота з вивчення курсу повинна здійснюватись студентами переважно в позааудиторний час, тобто самостійно. Процес вивчення курсу передбачає ознайомлення студента зі змістом програми і методичними вказівками, вивчення ним рекомендованої літератури, підготовки відповідей для самоконтролю.

Особливістю дисципліни є її динамізм. Це передбачає, зокрема під час підготовки, уважне ставлення до законодавчої бази, знання якої є обов'язковим.

Тому необхідно використовувати “Статистичні довідники”, “Атласи”, періодичні видання: “Урядовий кур'єр”, “Голос України”, “Відомості Верховної Ради”.

Програму розраховану на студентів економічних спеціальностей вищих аграрних закладів освіти. Вона передбачає вивчення методологічних основ регіональної економіки, розміщення виробництва, умов і факторів територіальної організації продуктивних сил України.

Завдання курсу:

- забезпечення науково-методичної підготовки студентів для вирішення територіальних проблем у процесі виробництва, розподілу, обміну і споживання;
- формування просторового сприйняття регіональної економіки з позицій людського фактора, необхідності врахування досягнень науково-технічного прогресу у вирішенні економічних і соціальних проблем;
- вивчення проблем раціонального використання природно-ресурсного потенціалу та розвитку економічних регіонів України;
- наукове обґрунтування сучасних інтеграційних, регіональних, міжрегіональних і міждержавних економічних процесів.

Методика вивчення дисципліни передбачає врахування взаємозв'язків основних тем курсу з категоріями та основами економічної теорії, економічної соціальної географії, розміщення продуктивних сил.

**Навчально-тематичний план вивчення дисципліни
“РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА”**

№ п/п	Тема заняття	Кількість годин
<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>
1	Теоретичні основи регіональної економіки	2
2	Природно-ресурсний потенціал та його економічна оцінка	2
3	Населення і трудові ресурси України	2
4-5	Регіональний розвиток міжгалузевих комплексів України	4
6	Агропромисловий комплекс України	2
7	Розміщення галузей транспортного комплексу	2
8	Адміністративно-територіальний поділ та економічне районування України	6
9	Регіональна економіка та регіональна політика	2
10	Нові форми регіонального розвитку	2
11	Регіональна інвестиційно-інноваційна політика України	2
12	Зовнішньоекономічні зв'язки та їх роль у розвитку продуктивних сил регіонів України та її регіонів	2
13	Нові тенденції територіальної організації продуктивних сил регіонів	2
14	Регіональна парадигма у умовах глобалізації економіки	2
<i>Всього</i>		<i>32</i>

ТИПОВА ПРОГРАМА КУРСУ “РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА”

ТЕМА 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ РЕГІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

Предмет і об’єкт курсу, категорії і поняття в сучасній теорії розміщення продуктивних сил та розвитку економічних регіонів. Визначення категорій: “регіональна економіка”, “територіальний поділ праці”, “регіон”, “територіальна організація виробництва”, “регіональна економічна політика”, “регіональна інвестиційно-інноваційна політика”, “міжнародний поділ праці”.

Значення раціонального розміщення продуктивних сил. Місце курсу в системі навчальних дисциплін, його зв’язок з економікою сільського господарства, галузевими економіками та іншими дисциплінами. Проблеми вдосконалення розміщення продуктивних сил, підвищення ролі економічного обґрунтування при розміщенні виробництва окремих галузей-господарства на території країни, геополітика й геостратегія України.

Суть процесу розміщення продуктивних сил. Розвиток теорії розміщення і територіальної організації продуктивних сил: теорія розміщення сільськогосподарського виробництва теорій О. Тюнена, А. Вебера, розміщення та економічного районування А. Льоша. Сучасні теорії розміщення виробництва. Регіональна політика та її особливості в розвинутих країнах.

Поняття про закономірності розміщення виробництва. Закономірності розміщення як результат взаємодії процесів у системі “суспільство – виробництво – територія”. Закономірності розміщення виробництва.

Поняття про принципи і фактори розміщення виробництва. Основні принципи розміщення виробництва і регіонального розвитку у ринкових умовах.

Фактори розміщення виробництва, які визначають розміщення різних видів діяльності або здійснюють вплив на цей процес. Фактори розміщення галузей агропромислового комплексу. Систематизація факторів розміщення залежно від їх специфіки і особливостей впливу на територіальну організацію виробництва: природні, економічні, соціальні, політичні, міжнародні, технологічні тощо.

Розміщення виробництва як фактор підвищення його ефективності. Комплексне обґрунтування ефективності розміщення суспільного виробництва. Поняття, критерії, показники економічної, соціальної та екологічної ефективності. Поєднання територіального і галузевого оптимуму. Порівняльний аналіз і багатоваріантність при розміщенні виробництва. Територіальні концентрація і спеціалізація та їх межі. Вплив територіальної організації продуктивних сил на підвищення соціальної та екологічної ефективності.

Економічні методи обґрунтування раціонального розміщення і територіального розвитку продуктивних сил. Системний аналіз. Балансовий, економіко-статистичний, техніко-економічний, економіко-статистичний, історико-порівняльний, картографічний та інші методи. Застосування методів моделювання при визначенні оптимальних варіантів розміщення виробництва і формування господарства регіонів. Обґрунтування територіальної організації

господарства (мета, зміст, стадія). Розробка концепції розміщення продуктивних сил. Оптимізація територіальних пропорцій господарства України. Визначення народногосподарського ефекту від зміни розміщення і територіального розвитку продуктивних сил на території України.

ТЕМА 2. ПРИРОДНО-РЕСУРСНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ТА ЙОГО ЕКОНОМІЧНА ОЦІНКА

Місце України у світових сировинних і паливно-енергетичних ресурсах, ступінь забезпечення ними. Кількісна і якісна оцінки природних ресурсів. Поняття про балансові, промислові, геологічні й прогностичні запаси мінеральної сировини і палива. Економічне використання ресурсів на всіх стадіях виробництва - важливий напрям інтенсифікації економіки.

Природно-ресурсний потенціал і раціональне природокористування. Розподіл і техніко-економічна оцінка паливно-енергетичних, мінерально-сировинних, біологічних, водних, ґрунтових, рекреаційних та інших видів ресурсів в економічних регіонах, областях і природних зонах країни. Територіальне поєднання природних ресурсів як природна основа формування територіально-виробничих комплексів, зон спеціалізації сільськогосподарського виробництва. Вплив рельєфу, клімату, рослинності, ґрунтів на розміщення сільськогосподарського виробництва. Ґрунти й рослинність, природні зони України, їх економічна оцінка. Водні ресурси України та їх комплексне використання.

Екологічні проблеми України, комплексне використання природних умов і ресурсів. Основні принципи природокористування та охорона природи.

ТЕМА 3. НАСЕЛЕННЯ І ТРУДОВІ РЕСУРСИ УКРАЇНИ

Чисельність населення. Фактори зміни чисельності населення. Природний рух населення. Регіональні відмінності у природному прирості, концентрація населення та її вплив на спеціалізацію сільського господарства України. Міське і сільське населення. Діаспора. Східна і Західна українська діаспора. Політичне та економічне значення складу діаспори для побудови української держави.

Національний і релігійний склад населення України та його територіальні особливості. Фактори раціонального використання трудових ресурсів. Посилення заінтересованості працівників сільського господарства у закріпленні кадрів на селі. Сільське будівництво.

Населення України – джерело формування і оновлення трудових ресурсів. Чисельність населення, трудових ресурсів і прогноз їх зміни на перспективу. Трудові ресурси України. Їх роль у розміщенні й розвитку господарства. Аналіз балансу трудових ресурсів у регіонах країни. Формування і функціонування ринку праці.

ТЕМИ 4-5. РЕГІОНАЛЬНИЙ РОЗВИТОК МІЖГАЛУЗЕВИХ КОМПЛЕКСІВ УКРАЇНИ

Особливості формування й аналізу міжгалузевих комплексів Структурна переорієнтація економіки України

Паливно-енергетичний комплекс

Місце паливно-енергетичного комплексу у суспільному господарстві України. Структура комплексу. Основні бази паливних ресурсів. Питома вага запасів вугілля, нафти, газу і торфу. Кількісна та якісна оцінка паливних ресурсів. Енерго-екологічні проблеми.

Вугільна промисловість

Райони видобутку твердого палива (Донецький, Львівсько-Волинський, Придніпровський басейн). Характеристика вугільних родовищ. Проблеми розвитку вугільної промисловості України. Торфовидобувна промисловість та її розміщення.

Нафтовидобувна і нафтопереробна промисловість

Система нафтопродуктів на території України. Нафтохімічні комплекси. Перспективи розвитку галузі.

Газова промисловість

Райони видобутку і споживання газу. Система газопроводів (магістральні газопроводи на території України, міжнародні газопроводи). Газохімічні комплекси. Перспективи розвитку та екологічні проблеми видобутку та використання нафти і газу.

Електроенергетика

Структура енергетики. Баланс виробництва електроенергії електростанціями України. Принципи розміщення теплових електростанцій та їх роль у забезпеченні регіонів електроенергією. Енергосистеми, їх функціонування. Головні лінії електропередач. Перспективи розвитку енергетики.

Розміщення галузей гірничо-металургійного комплексу

Значення металургійного комплексу у розвитку народного господарства. Сировинні бази чорної металургії, їхня оцінка. Географія розміщення підприємств чорної металургії, їхня характеристика. Найбільші центри чорної металургії. Порошкова металургія. Проблеми розвитку чорної металургії.

Кольорова металургія

Особливості розміщення сировинної бази і основних центрів виробництва кольорових металів. Перспективи розвитку кольорової металургії.

Машинобудівний комплекс

Загальна характеристика машинобудування. Місце і роль машинобудування в розвитку економіки України. Структура та територіальні особливості машинобудування: галузевий склад, спеціалізація на рівні макрорегіонів, форми територіального зосередження підприємств і територіальна структура, найважливіші машинобудівні центри і вузли. Важке, загальне та середнє машинобудування. Основні напрямки розвитку машинобудування.

Військово-промисловий комплекс

Спадщина України від військово-промислового комплексу (ВПК) колишнього СРСР. Стан і особливості ВПК України в сучасних умовах.

Провідні підприємства ВПК України та їх реструктуризація. Конверсія ВПК. Шляхи використання потенціалу ВПК.

Хімічна промисловість України

Роль хімічної індустрії у народному господарстві країни, зв'язок з іншими галузями. Структура хімічної індустрії: взаємозв'язок галузей хімічного комплексу. Природні ресурси хімічної промисловості України, їхня кількісна та якісна оцінка. Хімія органічного синтезу. Особливості розміщення галузей і виробництв хімічного комплексу.

Лісовиробничий комплекс

Роль і місце лісопереробного комплексу в суспільному господарстві та його структура. Оцінка лісових ресурсів України. Лісодефіцитні й лісосировинні регіони. Найбільші центри деревообробки, меблевої, целюлозно-паперової промисловості. Розвиток галузей лісохімії. Екологічні проблеми розвитку галузей лісопереробного комплексу.

Будівельний комплекс

Специфіка та структура галузей промисловості будівельних матеріалів і будівельної індустрії. Основні групи галузей. Характеристика природних будівельних матеріалів. Центри виробництва цементу.

Розвиток промисловості збірного залізобетону. Регіони виробництва залізобетонних конструкцій. Головні центри виробництва скла, азбестоцементних труб, керамічної плитки, шиферу, цегли, м'якої покрівлі. Екологічні проблеми розвитку галузей будівельного комплексу.

Виробництво товарів народного споживання

Складові комплексу галузей виробництва продовольчих товарів. Виробничий потенціал легкої і текстильної промисловості: текстильна промисловість, шовкова промисловість, лляна промисловість, конопляно-джутова промисловість.

Швейна промисловість

Принципи розміщення швейної промисловості. Виробничі об'єднання, фірми. Основні центри швейної промисловості. Інвестиційна привабливість швейної промисловості України.

Шкіряно-взуттєва промисловість

Сировинна база шкіряно-взуттєвої промисловості. Центри виробництва взуття. Нові технології шкіряно-взуттєвого і дубильно-екстрактового виробництва.

Хутрова підгалузь

Сировинна база підгалузі. Основні хутрові підприємства України.

Виробництво галантерейних виробів

Структура виробництва галантерейних виробів. Принципи розміщення виробництва галантерейних виробів.

Поліграфічна промисловість

Спеціалізація поліграфічної промисловості. Найбільші центри поліграфічної промисловості.

Фарфоро-фаянсова промисловість

Структура фарфоро-фаянсової промисловості. Принципи розміщення та

спеціалізація фарфоро-фаянсової промисловості. Центри виробництва фарфоро-фаянсу.

Комплекс соціальної інфраструктури

Соціальна інфраструктура – це сукупність галузей невиробничої сфери, що створюють загальні умови для раціональної організації основних видів діяльності людини – трудової, суспільно-політичної, у сфері духовної культури та побуту.

До галузей соціальної інфраструктури відносять: торгівлю в тій її частині, що здійснює реалізацію продукції, громадське харчування, житлово-комунальне господарство і побутове обслуговування населення, пасажирський транспорт і зв'язок, що обслуговує населення і невиробничі галузі; освіту й охорону здоров'я; фізкультуру і спорт; туристично-екскурсійні організації; соціальне забезпечення; культуру і мистецтво; масову інформацію; науку та наукове обслуговування; підготовку кадрів; кредит і державне страхування; органи державного управління і громадських організацій.

Рекреаційно-туристичний комплекс

Туризм протягом усієї історії свого економічного існування переконливо утримує репутацію специфічної сфери, яка динамічно розвивається у складі галузей обслуговування і посідає все більш помітне місце у світовій економіці за показником швидкості обігу капіталу, числом зайнятих, обсягом експорту послуг як джерело доходів для національних бюджетів. Рівень споживання туристичних послуг є одним із важливих індикаторів якості життя.

ТЕМА 6. АГРОПРОМИСЛОВИЙ КОМПЛЕКС УКРАЇНИ

Загальна характеристика. Місце і роль сільського господарства в економіці країни. Комплексна програма розвитку сільського господарства. Економічні, соціальні й політичні зміни та основні проблеми розвитку сільського господарства України. Роздержавлення і приватизація в аграрному секторі економіки.

Посилення ролі інтенсивних факторів у розвитку сільського господарства. Розвиток агропромислового комплексу. Зміни в структурі управління сільським господарством. Комбінати. Фірми. Об'єднання. Кооперативи. Сімейні господарства, фермери. Розвиток допоміжних виробництв і садово-городніх кооперативів.

Економіко-географічні особливості розвитку сільськогосподарського виробництва.

Вплив природних, економічних та інших факторів на розвиток і розміщення сільського господарства. Земельний фонд України. Розміщення і використання сільськогосподарських угідь у природних зонах. Основні шляхи дальшого розвитку сільського господарств. Зміни форм власності, роздержавлення і приватизація, інтенсифікація, спеціалізація і кооперування, меліорація. Заходи щодо розвитку сільського господарства.

Землеробство. Структура посівних площ, динаміка. Зрошення в розміщенні різних галузей землеробства в регіонах. Розвиток зрошувального

землеробства в зонах недостатнього зволоження.

Зернові культури. Особливості розміщення зернових культур, їх структура. Основні зернові зони України, їх роль у виробництві зерна. Створення зон гарантованого виробництва зерна.

Технічні культури. Особливості розміщення посівів технічних культур. Створення нових зон виробництва технічних культур.

Картопля і овоче-баштанні культури, особливості їх розміщення. Динаміка посівних площ і валових зборів. Створення спеціалізованих картоплеовочевих баз навколо міст і промислових центрів з використанням заплавлених і зрошуваних земель.

Тваринництво. Значення тваринництва в народному господарстві. Кормова база та її особливості в різних зонах. Створення міцної кормової бази. Обладнання пасовищ, підвищення їх продуктивності.

Велика рогата худоба. Основні зони молочного, молочно-м'ясного, м'ясо-молочного і яєчного скотарства.

Розміщення вівчарства, свинарства, конярства. Основні регіони і характер розміщення птахівництва.

Динаміка поголів'я тварин. Розвиток тваринництва на промисловій основі.

Зональна спеціалізація сільського господарства. Зони спеціалізації сільськогосподарського виробництва України: Полісся, Лісостеп, Степ, Карпати, Кримські гори і приміські зони.

Розміщення галузей первинної переробки сільськогосподарської сировини. Удосконалення економічних зв'язків між галузями АПК.

Проблеми розміщення харчової, цукрової, м'ясої і молочної промисловості.

ТЕМА 7. РОЗМІЩЕННЯ ГАЛУЗЕЙ ТРАНСПОРТНОГО КОМПЛЕКСУ

Розміщення галузей транспортного комплексу. Господарське значення транспорту і його зв'язок з іншими галузями народного господарства. Види транспорту: залізничний, внутрішній водний, морський, автомобільний, повітряний, трубопровідний, їх порівняльна економіко-географічна оцінка. Значення транспортної системи України. Значення окремих видів транспорту в обслуговуванні сільського господарства.

Основні напрями перевезень сільськогосподарських продуктів України. Перспективи розвитку транспорту.

ТЕМА 8. АДМІНІСТРАТИВНО-ТЕРИТОРІАЛЬНИЙ ПОДІЛ ТА ЕКОНОМІЧНЕ РАЙОНУВАННЯ УКРАЇНИ

8.1. Поділ України на економічні регіони та області. Територіальна структура господарства України.

8.2. Економічне районування України

8.3. Методи економічного обґрунтування територіально-комплексного розвитку і розміщення виробництва

8.4. Основи районного планування

8.5. Екологічні проблеми економічного розвитку України

8.6. Територіально-виробничі комплекси у системі економічного районування

Територіальний поділ праці – основа формування економічних регіонів. Принципи адміністративно-територіального поділу України. Наукові положення регіональної політики.

Сучасний адміністративно-територіальний поділ України. Сучасна схема економічних регіонів. Економічні регіони різних таксономічних ступенів. Критерії спеціалізації. Регіональні фактори. Принципи економічного регіонування. Економічні регіони України як народногосподарські комплекси. Територіально-виробничі і промислові комплекси, промислові центри і вузли. Типи і системи економічних регіонів. Проблеми удосконалення економічного регіонування, територіальне планування і розміщення продуктивних сил.

Міжрегіональні економічні зв'язки. Поглиблення і раціоналізація цих зв'язків згідно з комплексним розвитком господарства економічних регіонів України.

8.7. ДОНЕЦЬКИЙ РЕГІОН

Склад регіону (Донецька, Луганська області). Економіко-географічне положення. Значення Донецького економічного регіону в територіальному поділі праці, розвитку продуктивних сил України.

Населення, його чисельність, національний склад і розміщення. Трудові ресурси. Природні ресурси і умови регіону. Сировинна та енергетична забезпеченість. Головні галузі промисловості. Вугільна промисловість і металургія. Господарський комплекс регіону.

Сільське господарство. Зони спеціалізації сільськогосподарського виробництва. Приміське господарство. Харчова промисловість. Довезення і вивезення сільськогосподарської продукції.

Транспорт. Економічні зв'язки регіону. Перспективи розвитку регіону.

8.8. ПРИДНІПРОВСЬКИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ РЕГІОН

Склад регіону (Дніпропетровська, Запорізька області). Економіко-географічне положення. Значення Придніпровського економічного регіону в територіальному поділі праці, розвитку продуктивних сил України.

Населення регіону, його чисельність, національний та релігійний склад і розміщення. Трудові ресурси.

Сучасний господарський комплекс регіону. Сировинне та енергетичне забезпечення.

Головні галузі промисловості. Чорна металургія. Машинобудування. Сільське господарство. Зони спеціалізації сільськогосподарського виробництва.

Харчова промисловість. АПК. Вивезення і довозення продукції.

Транспорт. Економічні зв'язки регіону. Перспективи розвитку господарства регіону.

8.9. ПІВНІЧНО-СХІДНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ РЕГІОН

Склад регіону (Харківська, Полтавська і Сумська області). Економіко-географічне положення. Місце регіону в територіальному поділі праці, розвитку продуктивних сил України. Населення регіону, його чисельність і розміщення. Національний склад. Трудові ресурси. Особливості економічного розвитку регіону.

Сучасний господарський комплекс регіону та його склад. Сировинне й енергетичне забезпечення. Головні галузі промисловості. Машинобудування. Сільське господарство. Зони спеціалізації сільськогосподарського виробництва.

Харчова промисловість. Формування АПК. Вивезення і довозення продукції.

Транспорт. Економічні зв'язки регіону. Перспективи розвитку економічного регіону.

8.10. СТОЛИЧНИЙ (ЦЕНТРАЛЬНО-ПОЛІСЬКИЙ) ЕКОНОМІЧНИЙ РЕГІОН

Склад регіону (Київська, Житомирська, Чернігівська області).

Значення регіону в територіальному поділі праці, розвитку продуктивних сил України.

Населення регіону, його чисельність, національний та релігійний склад і розміщення. Трудові ресурси регіону. Природні умови й ресурси, їх розміщення. Особливості економічного розвитку регіону.

Формування господарського комплексу. Сировинне та енергетичне забезпечення. Спеціалізація сільського господарства і розміщення його галузей. Промислова переробка сільськогосподарської сировини.

Харчова промисловість. Виробництво цукру. Довозення і вивезення сільськогосподарської продукції.

Транспорт і економічні зв'язки.

Перспективи розвитку регіону.

8.11. ПОДІЛЬСЬКИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ РЕГІОН

Склад району (Вінницька, Хмельницька, Тернопільська області). Особливості економіко-географічного положення. Роль регіону в територіальному поділі праці, розвитку продуктивних сил України.

Населення регіону, його національний та релігійний склад, чисельність, розміщення. Трудові ресурси.

Природні умови і ресурси. Господарський комплекс регіону та його склад. Особливості економічного розвитку.

Головні галузі промисловості. Виробництво мінеральних добрив. Машинобудування.

Спеціалізація сільського господарства.

Харчова промисловість. Вивезення і довозення продукції.

Транспорт. Економічні зв'язки регіону. Перспективи розвитку.

8.12. КАРПАТСЬКИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ РЕГІОН

Склад (Львівська, Івано-Франківська, Закарпатська і Чернівецька області). Економіко-географічне положення. Значення регіону в територіальному поділі праці, розвитку продуктивних сил України.

Населення регіону, його чисельність, національний і релігійний склад, розміщення. Трудові ресурси. Маятникова міграція.

Різноманітність природних умов і ресурсів. Особливості економічного розвитку регіону. Карпати – рекреаційна зона України.

Формування господарського комплексу регіону. Сировинне й енергетичне забезпечення. Головні галузі промисловості: машинобудування, харчова, хімічна і лісова.

Розвиток сільського господарства. Зони спеціалізації сільсько-господарського виробництва. Формування АПК.

Харчова промисловість.

Транспорт і економічні зв'язки.

Перспективи розвитку регіону.

8.13. ЦЕНТРАЛЬНО-УКРАЇНСЬКИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ РЕГІОН

Склад регіону (Черкаська і Кіровоградська області). Економіко-географічне положення. Значення регіону в територіальному поділі праці, розвитку продуктивних сил України.

Населення регіону, його чисельність, національний склад і розміщення. Трудові ресурси.

Сучасний господарський комплекс регіону. Сировинне й енергетичне забезпечення. Головні галузі промисловості. Хімічна промисловість. Харчова промисловість.

Сільське господарство. Його спеціалізація. Завезення і вивезення сільськогосподарської продукції.

Транспорт. Економічні зв'язки регіону. Перспективи розвитку.

8.14. ЗАХІДНО-ПОЛІСЬКИЙ (ВОЛИНСЬКИЙ) ЕКОНОМІЧНИЙ РЕГІОН

Склад регіону (Волинська і Рівненська області). Особливості економіко-географічного положення. Значення регіону у територіальному поділі праці, розвитку продуктивних сил України.

Населення регіону, його чисельність, національний і релігійний склад, розміщення, трудові ресурси.

Природні умови й ресурси. Господарський комплекс регіону, його склад. Спеціалізація сільського господарства. Рівень розвитку окремих галузей рослинництва і тваринництва. Розвиток меліорації.

Харчова промисловість. Вивезення і довозення продукції.

Транспорт. Економічні зв'язки регіону. Перспективи розвитку.

8.15. ПРИЧОРНОМОРСЬКИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ РЕГІОН

Склад регіону (Одеська, Миколаївська, Херсонська області). Особливості економіко-географічного положення. Роль регіону у територіальному поділі праці, розвитку продуктивних сил України.

Населення регіону, його чисельність і національний склад, розміщення. Трудові ресурси.

Особливості економічного розвитку регіону. Природні умови й ресурси. Господарський комплекс регіону та його склад. Сировинне та енергетичне забезпечення.

Головні галузі промисловості. Суднобудування. Морський транспорт.

Південний регіон – рекреаційна зона України.

Спеціалізація сільського господарства. Харчова промисловість. Вивезення і довозення продукції.

Транспорт. Економічні зв'язки регіону. Перспективи розвитку.

ТЕМА 9. РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА ТА РЕГІОНАЛЬНА ПОЛІТИКА

Основи регіональної економічної політики України.

Функції, значення та напрями зміцнення конкурентних позицій регіональних систем. Обмеження та негативні фактори у формуванні конкурентоспроможності регіону. Чинники, які впливають на розвиток конкурентних позицій суб'єктів ринку. Основні конкурентні переваги окремих регіонів. Найважливіші конкурентні позиції у взаємодії регіонів. Самоврядування територій і вдосконалення управління. Форми державного регулювання економічного і соціального розвитку регіонів.

Соціально-економічна та екологічна політика в регіоні.

Специфіка регіональних програм сталого розвитку. Методичні підходи до розробки регіональних галузевих програм.

ТЕМА 10. НОВІ ФОРМИ РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ

Спеціальні (вільні) економічні зони. Правові засади та нормативно-правова база. Створення і функціонування вільних економічних зон України. Суть, мета і завдання створення вільних економічних зон України. Вимоги до розміщення

вільних економічних зон (ВЕЗ). Відповідні інфраструктури ВЕЗ. Види ВЕЗ. Північнокримська експериментальна економічна зона “Сиваш”. Світовий досвід створення вільних економічних зон.

Спільні підприємства. Правові засади створення і функціонування спільних підприємств і Україні. Участь у спільних підприємствах іноземного партнера. Мета створення спільних підприємств. Соціально-економічна сутність спільного підприємства. Економічні інтереси кожного партнера спільного підприємства.

Регіональні науково-технологічні парки (РНТП). Сутність та основне призначення РНТП. Типи РНТП. Ієрархічна будова та ефективність технопарків. Головне призначення бізнес-інкубаторів. Критерії ефективності діяльності бізнес-інкубатора.

Світовий досвід створення технопарків.

Нормативно-правова база нових форм регіонального розвитку продуктивних сил і економіки регіонів. Інтегральні ринкові утворення. Транскордонне співробітництво і глобалізація регіонального співробітництва.

ТЕМА 11. РЕГІОНАЛЬНА ІНВЕСТИЦІЙНО-ІННОВАЦІЙНА ПОЛІТИКА УКРАЇНИ

У нинішніх умовах забезпечення темпів та сталості економічного зростання залежить від масштабів та якісного рівня інвестиційної діяльності, структурно-технологічних змін на основі інновацій. Стратегічну основу сталого економічного зростання формують рівень розвитку та динамізм інвестиційно-інноваційних процесів.

Інвестиції – грошові, майнові, інтелектуальні цінності, що вкладаються в об’єкти підприємницької та інших видів діяльності з метою отримання прибутку або досягнення соціального ефекту; капітальні вкладення в розвиток виробництва чи невиробничу сферу.

До інвестицій належать: грошові внески, пільгові банківські вклади, паї, акції та інші цінні папери, рухоме і нерухоме майно (будівлі, споруди, обладнання та інші матеріальні цінності).

Інвестиційним кліматом називається ситуація в країні, з погляду іноземних підприємців які вкладають в її економіку свої капітали.

Державне регулювання інвестиційної діяльності – система взаємопов’язаних складових, які безпосередньо створюють і визначають певні умови для суб’єктів інвестиційної діяльності.

Інноваційна діяльність. Формування регіональної інвестиційно-інноваційної політики. Інноваційна привабливість. Інноваційний потенціал регіону. Механізм реалізації інвестиційно-інноваційної діяльності в Україні. Інкубаторні програми.

ТЕМА 12. ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНІ ЗВ'ЯЗКИ ТА ЇХ РОЛЬ У РОЗВИТКУ ПРОДУКТИВНИХ СИЛ УКРАЇНИ ТА ЇЇ РЕГІОНІВ

Поняття про міжнародний поділ праці. Зростання активності України в зовнішньоекономічних зв'язках. Зовнішньоекономічні зв'язки України – важливий засіб економії суспільної праці. Форми, зовнішньоекономічних зв'язків України.

Структура експорту та імпорту України, тенденції їх зростання і модифікації. Встановлення прямих зв'язків підприємств України з промисловими й комерційними фірмами та підприємствами зарубіжних країн.

Створення на території України спільних підприємств і організацій за участю українських та іноземних організацій, фірм і органів управління.

ТЕМА 13. НОВІ ТЕНДЕНЦІЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ ПРОДУКТИВНИХ СИЛ РЕГІОНІВ

Найважливішою рисою науково-технічного прогресу (НТП) є перетворення науки на провідну ланку системи “наука – техніка – виробництво”. Нові фактори розміщення залежно від ускладнення територіально-економічної структури під впливом НТП. Транспортний фактор внаслідок науково-технічної революції (НТР).

Альтернативні джерела електроенергії. Геотермальна енергетика. Джерела вологої пари, родовища геотермальної сухої пари. Сухі гарячі скельні породи. Сонячна енергія. Енергія вітру.

Нові види сировини та матеріалів. Використання повторних ресурсів. Утилізація повторних сировинних ресурсів. Нетрадиційний спосіб окислення сірчистого ангідриду. Видобування рідких та кольорових металів з відходів гальванічних виробництв. Використання паливної золи та сплавів в будіндустрії. Переробка твердих побутових відходів. Охорона навколишнього середовища. Біологічні ресурси морів. Розвиток морського господарського комплексу.

ТЕМА 14. РЕГІОНАЛЬНА ПАРАДИГМА В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ

Економіка перехідного періоду як фактор трансформаційних змін. Трансформаційні ознаки національної парадигми економічного розвитку. Сутність і зміст регіональної парадигми економічного розвитку. Просторові аспекти формування економічних спільнот. Практика економічної інтеграції в регіональних економічних системах. Регіональна перспектива в глобалізованому суспільстві. Новий регіоналізм та діагностика економічного розвитку регіонів. Фрагментація управління в регіональних формуваннях.

САМОСТІЙНА РОБОТА СТУДЕНТІВ У НАВЧАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ

Самостійна робота студентів відіграє важливу роль у засвоєнні навчальної дисципліни “Регіональна економіка”.

Самостійна робота покликана забезпечити поглиблене і розширене засвоєння теоретичних і практичних знань, набуття навичок застосування теоретико-методологічних знань на практиці. У процесі самостійної роботи над курсом студент повинен оволодіти як загальнонауковими методами, так і специфічними статистичними та економіко-математичними методами аналізу економічних процесів.

До самостійної роботи студентів можна віднести самостійне вивчення тем курсу й окремих питань на основі навчальної літератури, монографій, наукових статей, законодавчих та нормативних актів тощо. Також до самостійної роботи можна віднести написання рефератів, контрольних робіт та повідомлень.

Робота студента над літературними джерелами виробить у нього аналітичне мислення, сформує власний погляд щодо теоретичних і практичних проблем економіки, навчить його робити обґрунтовані висновки й пропозиції.

У формуванні власного погляду студента, вироблення у нього критичного підходу у процесі аналізу теоретичних і практичних проблем розвитку та розміщення продуктивних сил може слугувати вивчення питань для самостійного вивчення. Вони наведені відразу після плану семінарських занять.

Тематику рефератів з курсу “Регіональна економіка” наведено окремо за кожною темою семінарського заняття. Текст реферату повинен бути набраний на комп’ютері або написаний розбірливим почерком. Обсяг реферату 7-10 сторінок формату А4. Оформлюючи реферат, необхідно дотримуватись встановлених стандартом вимог: текст роботи розміщується лише з одного боку білого паперу формату А4, шрифт – 14 пт, інтервал між рядками – 1,5. поля сторінки мають такі відступи: зліва, зверху і знизу – 20 мм, справа – 10 мм. Нумерація сторінок проставляється вгорі, у правому кутку аркуша. Титульний аркуш є першою сторінкою реферату і номер на ньому не проставляється. Зразок титульного листа реферату наведений у **додатку А**. Реферат оприлюднюється на семінарському занятті, тематика якого є ідентичною до теми реферату. Доповідь не повинна перевищувати 5-7 хв.

Необхідність самостійної роботи студентів обумовлена ще одним фактором. Навчальний план дисципліни передбачає викладення лекційного матеріалу, проведення семінарських занять. Але кількість годин, яка відводиться на лекційні і семінарські заняття, щороку зменшується. Особливо це актуально для оглядових лекцій заочної форми навчання. Тому самостійна робота студентів з вивчення курсу стає основною формою навчальної роботи.

ПЛАНІ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

Тема 1. Теоретичні основи розміщення регіональної економіки

План семінарського заняття

1. Предмет, метод і завдання курсу.
2. Теорія економічного розвитку регіонів.
3. Економічні закони та закономірності розміщення господарства.
4. Принципи і фактори розміщення продуктивних сил.
5. Структурний аналіз розміщення продуктивних сил.
6. Наукові методи аналізу територіальної організації народного господарства.

Питання для самостійного вивчення

1. Дати характеристику розвитку та розміщення продуктивних сил України.
2. Регіональні теорії розвитку продуктивних сил.
3. Внесок у розробку теоретичних і прикладних проблем регіональної економіки українських вчених-економістів.
4. Закономірності розміщення продуктивних сил.
5. Основні фактори розміщення продуктивних сил.
6. Виробнича і соціальна сфери народногосподарського комплексу України.

Реферат

1. Територіальна організація продуктивних сил і принципи управління господарством регіонів.

Основні терміни і поняття

Регіон, регіональна економіка, теорії розміщення, геополітика, географічний детермінізм, енвайронменталізм, стандартні теорії, регіональна наука, теорія ринків збуту, економічні закони, принципи і фактори розміщення.

Запитання для самоконтролю

1. Що вивчає регіональна економіка?
2. Які є теорії розвитку та розміщення продуктивних сил?
3. Хто є автором стандартних теорій?
4. Які закономірності розміщення продуктивних сил?
5. Що таке принципи розміщення?
6. Які фактори розміщення ви знаєте?
7. Назвіть методи аналізу територіальної організації виробництва?

Література
[73, ст. 7-21]

Тема 2. Природно-ресурсний потенціал та його економічна оцінка

План семінарського заняття

1. Класифікація та економічне оцінювання природних ресурсів.
2. Сутність і принципи використання природно-ресурсного потенціалу території.
3. Мінеральні ресурси галузей промисловості.
4. Природні ресурси сільськогосподарського виробництва.
5. Природно-рекреаційні ресурси України

Питання для самостійного вивчення

1. Дати характеристику відновним і невідновним ресурсам.
2. Поділ природних ресурсів.
3. Основні родовища мінеральних ресурсів.
4. Поділ земельних ресурсів за категоріями.
5. Територіальний розподіл водних ресурсів України. Водний баланс.
6. Залісненість території України.
7. Екологічні проблеми України, комплексне використання природних умов і ресурсів.
8. Основні принципи природокористування та охорона природи.

Реферати

1. Мінеральні ресурси України.
2. Водні ресурси України.
3. Лісові ресурси України.
4. Земельні ресурси України.

Основні терміни і поняття

Природні ресурси, природні умови, вичерпні природні ресурси, невичерпні природні ресурси, мінерально-сировинні ресурси, водні, лісові, земельні, рекреаційні, біологічні.

Запитання для самоконтролю

1. Що таке природні ресурси?
2. Що таке природні умови і чим вони відрізняються від природних ресурсів?
3. На які групи поділяються природні ресурси?
4. На які групи поділяються мінеральні ресурси?
5. Відповідно до напрямків використання на скільки категорій поділяються землі України.
6. Що таке залісненість території?
7. Що таке водний баланс?

Література

[73, ст. 33-43]

Тема 3. Населення та трудові ресурси України

План семінарського заняття

1. Динаміка чисельності та складу населення.
2. Природний приріст населення та міграційні процеси.
3. Особливості формування та розселення сільського та міського населення.
4. Зайнятість населення та державна політика зайнятості.
5. Безробіття, його суть і види.

Питання для самостійного вивчення

1. Розподіл населення, зайнятість у суспільному виробництві.
2. Міське і сільське розселення.
3. Вікова та статева структура населення.
4. Урбанізація.
5. Економічна активність населення.

Реферати

1. Демографічна ситуація в Україні.
2. Людський фактор у розміщенні продуктивних сил.

Основні терміни і поняття

Населення, демографія, демографічна ситуація, демографічна політика, депопуляція, національний склад населення, відтворення населення, природний приріст населення, механічний рух населення, міграції, розселення, урбанізація, трудові ресурси, безробіття.

Запитання для самоконтролю

1. Що вивчає наука демографія?
2. Що таке депопуляція?
3. Як розселене населення територією України?
4. Що таке природний приріст населення?
5. Що таке механічний приріст населення?
6. Типи відтворення населення?
7. Що таке урбанізація?
8. Що таке трудові ресурси?
9. Що таке безробіття та рівень безробіття в Україні?

Література
[73, ст. 46-71]

Тема 4,5. Регіональний розвиток міжгалузевих комплексів в Україні

План першого семінарського заняття

1. Особливості формування й аналізу міжгалузевих комплексів.
2. Структурна переорієнтація економіки України.
3. Паливно-енергетичний комплекс.
4. Гірничо-металургійний комплекс.
5. Машинобудівний комплекс.
6. Військово-промисловий комплекс.

План другого семінарського заняття

1. Комплекс хімічної індустрії.
2. Лісовиробничий комплекс.
3. Будівельний комплекс.
4. Комплекс галузей виробництва непродовольчих товарів.
5. Комплекс соціальної інфраструктури.
6. Рекреаційно-туристичний комплекс.

Питання для самостійного вивчення

1. Структура паливно-енергетичного комплексу.
2. Особливості розвитку та принципи розміщення електроенергетики.
3. Проблеми та перспективи розвитку металургійного комплексу.
4. Сучасний стан та перспективи розвитку металургійного комплексу.
5. Стан та перспективи розвитку хімічної промисловості.
6. Лісозаготівельна, лісопилна промисловості та деревообробна промисловості.
7. Сучасний стан розвитку й особливості розміщення целюлозно-паперової та лісохімічної промисловості.
8. Специфіка та структура галузей промисловості будівельних матеріалів.
9. Складові комплексу галузей виробництва продовольчих товарів.

Реферати

1. Роль паливно-енергетичного комплексу у суспільному виробництві.
2. Місце і роль машинобудування у розвитку економіки України.

Основні терміни та поняття

Топливний баланс, паливно-енергетичний виробничий комплекс (ПЕК), територіально-виробничі комплекси (ТВК), міжгалузеві комплекси, виробничі і науково-виробничі об'єднання, виробничо-територіальні угруповання, промислові центри, промисловий район, концентрація виробництва, комбінати.

Запитання для самоконтролю

1. Яка структура народногосподарського комплексу України.
2. Що таке паливно-енергетичний комплекс і які виробництва до нього відносяться?

3. Що таке топливний баланс?
4. Назвіть основні вугільні басейни України.
5. Які ви знаєте родовища газу і нафти і де вони розміщуються?
6. Які типи електростанцій ви знаєте?
7. Назвіть основні металургійні бази України.
8. Назвіть форми територіальної організації виробництва.
9. Які основні напрями розвитку машинобудування України?
10. Які ви знаєте центри деревообробки і целюлозно-паперової та меблевої промисловості?
11. Де знаходяться основні центри виробництва цементу?
12. Назвіть основні центри швейної, шкіряно-взуттєвої, хутрової і шкарпеткової галузей і підгалузей промисловості.
13. Де знаходяться найбільші центри поліграфічної промисловості?
14. Назвіть основні принципи розміщення та спеціалізацію фарфоро-фаянсової промисловості.

Література
[73, ст. 76-115]

Тема 6. Агропромисловий комплекс України.

План семінарського заняття

1. Сутність АПК, його галузева структура.
2. Сільськогосподарське виробництво: сучасний стан розвитку.
3. Особливості розвитку та розміщення основних галузей сільського господарства.
4. Продовольчий комплекс.
5. Основні проблеми та перспективи розвитку АПК України.

Питання для самостійного вивчення

1. Місце і роль сільського господарства в економіці України.
2. Зміни в структурі управління сільським господарством. Комбінати, фірми, об'єднання, кооперативи, сімейні і фермерські господарства. Указ Президента України від 3 грудня 1999 року.
3. Зміни форм власності, розпаювання та приватизація.
4. Структура посівних площ, динаміка та зрушення у розміщенні галузей виробництва.
5. Значення тваринництва. Кормова база та її особливості в різних сільськогосподарських зонах.

Реферати

1. Вплив природних, економічних та інших факторів на розвиток і розміщення сільського господарства.
2. Земельний фонд України та його роль у розвитку сільського господарства.
3. Експорт, імпорт сільськогосподарської продукції в Україні.

Основні терміни та поняття

Агропромисловий комплекс, розпаювання, приватизація, комбінати, фірми, товариства, сімейні господарства, фермерські об'єднання, кооперативи, приватні та приватно-орендні господарства, Земельний кодекс, земельний кадастр, інтенсифікація, спеціалізація, кооперування, меліорація.

Запитання для самоконтролю

1. Що таке агропромисловий комплекс?
2. Які ви знаєте галузі сільського господарства?
3. Які ви знаєте шляхи розвитку сільського господарства?
4. Які зміни відбулися в структурі сільського господарства?
5. Як впливають природні, економічні та інші фактори на розвиток і розміщення сільського господарства?
6. Як вплинули зміни форм власності на розвиток сільського господарства?
7. Як впливає зональна спеціалізація на розвиток сільського господарства?

Література [73, ст. 119-141]

Тема 7. Розміщення галузей транспортного комплексу

План семінарського заняття

1. Транспорт – одна з найважливіших інфраструктурних галузей матеріального виробництва.
2. Розвиток та розміщення залізничного, автомобільного транспорту, внутрішнього водного, морського, повітряного, трубопровідного, міського, електронного видів транспорту. Їх порівняльна характеристика.
3. Основні напрямки перевезень сільськогосподарської продукції в Україні.
4. Перспективи розвитку транспорту.

Питання для самостійного вивчення

1. Дати характеристику транспорту загального користування.
2. Роль транспортних вузлів у розвитку інфраструктури.
3. Розвиток залізничного транспорту в ХІХ столітті.
4. Великий і малий саботаж у морських перевезеннях.
5. Розвиток внутрішнього водного транспорту наприкінці ХVІІІ століття.
6. Роль вітчизняного машинобудування для розвитку автомобільного транспорту України.
7. Роль трубопровідного транспорту у розвитку економіки держави.
8. Подальший розвиток повітряного транспорту в Україні.
9. Удосконалення структури міського транспорту України.
10. Розвиток електронного транспорту на території України.

Реферати

1. Господарське значення транспорту та його види.

Основні терміни і поняття

Транспорт, транспортний вузол, вантажооборот, саботаж.

Запитання для самоконтролю

1. Які види транспорту є на Україні?
2. Яка роль транспорту у перевезенні вантажів України?
3. Який вид транспорту стоїть на першому місці з вантажообороту?
4. Який вид транспорту стоїть на першому місці з пасажирообороту?
5. Які види міського транспорту розвиваються в Україні?

Література

[73, ст. 148-163]

Тема 8. Адміністративно-територіальний поділ та економічне районування України

План семінарського заняття

1. Адміністративно-територіальний поділ та економічне районування України.
2. Економічне районування України.
3. Економічне районування на сучасному етапі.
4. Методи економічного обґрунтування територіально-комплексного розвитку і розміщення виробництва.
5. Основи районного планування.
6. Екологічні проблеми економічного розвитку України.
7. Територіально-виробничі комплекси у системі економічного районування.
8. Донецький економічний район.
9. Придніпровський економічний район.
10. Північно-східний економічний район.
11. Столичний економічний район.
12. Подільський економічний район.
13. Карпатський економічний район.
14. Центральньо-український економічний район.
15. Волинський економічний район.
16. Причорноморський економічний район

Питання для самостійного вивчення

1. Сучасний адміністративно-територіальний поділ України.
2. Сучасна схема економічних регіонів.
3. Територіально-виборчі та промислові комплекси, промислові центри і вузли.
4. Проблеми удосконалення економічного районування, територіальне планування і розміщення продуктивних сил.
5. Міжрегіональні економічні зв'язки, їх поліпшення і раціоналізація з комплексним розвитком господарства економічних регіонів України.
6. Перспективи удосконалення економічного районування.

Реферати

1. Принципи та фактори адміністративно-територіального поділу України.
2. Наукові положення регіональної політики України.

Основні терміни і поняття

Адміністративний район, економічний район (регіон), територіальний поділ праці, таксономічні одиниці, критерії спеціалізації, територіально-виборчі комплекси, промислові центристі вузли.

Запитання для самоконтролю

1. Що таке економічний регіон?
2. На скільки регіонів поділена територія України?
3. Що таке територіальний поділ праці?
4. Які ви знаєте принципи економічного районування?
5. Яке значення Донецького регіону в територіальному поділі праці?
6. Що таке трудові ресурси? Як забезпечений трудовими ресурсами Донецький регіон?
7. Які зони спеціалізації сільськогосподарського виробництва є у Донецькому регіоні?
8. Яка забезпеченість сировиною металургійної бази Донецького регіону?
9. Які перспективи розвитку Донецького регіону?

Література
[73, ст. 164-279]

Тема 9. Регіональна економіка і регіональна політика

План семінарського заняття

1. Сутність і завдання регіональної політики.
2. Завдання державної регіональної економічної політики України.
3. Основні підходи до стратегії економічного розвитку регіонів.
4. Поняття та особливості проблемних регіонів.
5. Специфіка регіональних програм сталого розвитку.
6. Методичні підходи до розробки регіональних галузевих програм.

Питання для самостійного вивчення

1. Чинники, принципи, критерії регіоналізації.
2. Регіональні програми як основа економічного і соціального розвитку держави.
3. Оцінювання сталості розвитку економіки регіонів.
4. Територіально-виробничі комплекси в системі економічного районування.
5. Територіальний і соціально-економічний потенціал макрорегіонів України.

Реферати

1. Функції і напрями зміцнення конкурентних позицій регіональних систем.
2. Обмеження та негативні фактори у формуванні конкурентоспроможності регіону.
3. Найважливіші конкурентні позиції у взаємодії регіонів.
4. Самоврядування територій і вдосконалення управління ними.
5. Форми державного регулювання економічного і соціального розвитку регіонів.

Основні терміни і поняття

Регіон, регіональна економіка, регіональна політика, регіональна система, соціально-економічний потенціал, державне регулювання.

Запитання для самоконтролю

1. Що таке регіональні програми?
2. Що таке регіональна політика?
3. Як впливають територіально-виробничі комплекси на систему економічного районування?
4. Як впливають фактори на формування конкурентоспроможності регіону?

Література
[73, ст. 291-312]

Тема 10. Нові форми регіонального розвитку

План семінарського заняття

1. Спеціальні (вільні) економічні зони.
2. Спільні підприємства.
3. Регіональні науково-технологічні парки.
4. Регіональні ринки.
5. Транскордонне співробітництво.
6. Глобалізація регіонального співробітництва.

Питання для самостійного вивчення

1. Правові засади та нормативно-правова база створення спеціальних (вільних) економічних зон.
2. Сутність, мета, завдання створення вільних економічних зон України та їх вплив на розвиток економіки регіонів.
3. Спільні підприємства: правові засади створення і функціонування.

Реферати

1. Роль іноземних інвесторів у функціонуванні спільних підприємств.
2. Регіональні науково-технологічні парки, призначення, ієрархічна будова та ефективність.
3. Бізнес-інкубатори, напрями та критерії ефективності діяльності.

Основні терміни і поняття

Вільна економічна зона (ВЕЗ), спільне підприємство, інвестор, науково-технологічний парк, бізнес-інкубатор.

Запитання для самоконтролю

1. Що таке вільна економічна зона?
2. Якими нормативно-правовими актами та правовими засадами регулюється створення спеціальних (вільних) економічних зон?
3. Вплив ВЕЗ на розвиток економіки регіонів.
4. Роль спільних підприємств у розвитку регіональної економіки.
5. Критерії оцінки бізнес-інкубаторів.

Література
[73, ст. 315-330]

Тема 11. Регіональна інвестиційно-інноваційна політика України

План семінарського заняття

1. Сутність та значення інвестиційно-інноваційної політики.
2. Загальна характеристика формування регіональної інвестиційно-інноваційної політики.
3. Механізм реалізації інвестиційно-інноваційної політики.
4. Пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні.

Питання для самостійного вивчення

1. Інвестиційний клімат в Україні.
2. Важелі державного регулювання умов інвестиційної діяльності в Україні.
3. Іонізація регіонів України за рівнем інвестиційної привабливості.
4. Інноваційний потенціал регіонів України.
5. Основні заходи державної інноваційної політики

Реферати

1. Інвестиційно-інноваційна політика у Вінницькій області.
2. Сучасні інноваційні структури в Україні.

Основні терміни і поняття

Інвестиції, інвестиційний клімат, державне регулювання інвестиційної діяльності, інноваційна діяльність, регіональна інвестиційно-інноваційна політика, інноваційна привабливість, інноваційний потенціал регіону, бізнес-інкубатори, венчурні фірми.

Запитання для самоконтролю

1. Що таке інвестиції?
2. Що таке інвестиційний клімат?
3. Як впливає державне регулювання на інвестиційну діяльність?
4. Що таке інноваційна діяльність?
5. Що таке регіональна інвестиційно-інноваційна політика?
6. Що таке інноваційна привабливість?
7. Назвіть сучасні інноваційні структури.

Література
[73, ст. 335-343]

Тема 12. Зовнішньоекономічні зв'язки та їх роль у розвитку продуктивних сил регіонів України

План семінарського заняття

1. Міжнародний поділ праці, його суть і значення у формуванні зовнішньоекономічних зв'язків.
2. Зовнішньоторговельна діяльність України на сучасному етапі.
3. Економічні зв'язки України з країнами СНД.
4. Зміст і форми міжнародної економічної інтеграції.
5. Інтеграція України в сучасну світогосподарську систему.
6. Гармонізація законодавства України з законодавством ЄС.

Питання для вивчення

1. Розвиток мануфактурного виробництва в Україні XIV-XVII ст.
2. Розвиток зовнішньої торгівлі у XX ст.
3. Державне регулювання зовнішньоторговельної діяльності в Україні.
4. Товарна структура українського експорту.
5. Законодавча база зовнішньоекономічної діяльності України.

Реферати

1. Україна – стратегічний партнер країн СНД.
2. Україна – стратегічний партнер капіталістичних країн.
3. Україна – стратегічний партнер країн, що розвиваються.

Основні терміни і поняття

Міжнародний поділ праці, експорт, імпорт, консультативна економічна робоча комісія при Раді глав держав і Раді глав урядів, Правова консультативна рада, міждержавний банк, Митна рада, Рада керівників статистичних служб і Статистичний комітет, міжнародні економічні інтеграції, зона вільної торгівлі, митний союз, спільний ринок, валютний союз, політичний союз, євроатлантична інтеграція.

Запитання для самоконтролю

1. Що таке міжнародний поділ праці і як він впливає на розвиток економіки держави?
2. Що таке зовнішня торгівля і які фактори впливають на її розвиток?
3. Які документи регулюють розвиток зовнішньоекономічної політики України?
4. Які організації сприяють розвитку зовнішньоекономічних відносин в Україні?
5. Що таке митний союз?
6. Що таке спільний ринок?
7. Що таке валютний союз?
8. Що таке політичний союз?

Література [73, ст. 351-373]

Тема 13. Нові тенденції територіальної організації продуктивних сил України

План семінарського заняття

1. Науково-технічний прогрес та його вплив на територіальну й галузеву структуру.
2. Альтернативні джерела електроенергії.
3. Нові види сировини та матеріалів.
4. Перспективи морегосподарського комплексу.

Питання для самостійного вивчення

1. Науково-технічний прогрес та його вплив на галузеву структуру господарства.
2. Джерела геотермальної енергії.

Реферати

1. Роль біологічних ресурсів у розвитку господарства України.
2. Інтенсифікація комплексного використання природних ресурсів Світового океану.

Основні терміни і поняття

Науково-технічний прогрес (НТП), альтернативні джерела енергії, морське господарство, морегосподарський комплекс, біологічні ресурси, хімічні ресурси геотермальні ресурси.

Запитання для самоконтролю

1. Вплив науково-технічного прогресу на розвиток природно-господарського комплексу України.
2. Роль природних умов на розвиток альтернативних джерел електроенергетики.

Література

[73, ст. 378-385]

Тема 14. Регіональна парадигма в умовах глобалізації економіки

План семінарського заняття

1. Практика економічної інтеграції в регіональних економічних системах.
2. Проблематика реформування територіального устрою країни.
3. Регіональна перспектива в глобалізованому суспільстві.

Питання для самостійного вивчення

1. Новий регіоналізм та діагностика економічного розвитку регіонів.
2. Регіональна політика в умовах регіоналізації економіки.
3. Фрагментація управління і регіональних формах нового типу.

Реферати

1. Сутність та зміст регіональної парадигми економічного розвитку.
2. Теоретичні засади регіоналізації економічного розвитку.
3. Економічне районування в сучасному регіональному вимірі.

Основні терміни і поняття

Регіональна парадигма, регіоналізація, економічна інтеграція.

Запитання для самоконтролю

1. Економіка перехідного періоду як фактор трансформаційних змін.
2. Цикли економічної активності в регіональних економічних системах.
3. Аналіз структурних зрушень в національній економіці.

Література
[73, ст. 389-404]

ЗАПИТАННЯ ДЛЯ ПРОВЕДЕННЯ ІСПИТУ
ДЛЯ СТУДЕНТІВ ДЕННОЇ ТА ЗАОЧНОЇ ФОРМ НАВЧАННЯ
з курсу “РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА”

1. Предмет, методи, завдання курсу “Регіональна економіка”.
2. Закономірності, принципи і фактори розміщення продуктивних сил.
3. Розвиток теорії розміщення і територіальної організації продуктивних сил.
4. Теорія розміщення сільськогосподарського виробництва А. Вебера, І. Тюнера, теорія розміщення та економічного районування А. Льоша.
5. Економічні методи обґрунтування раціонального розміщення і територіального розвитку продуктивних сил.
6. Природні ресурси і природні умови. Технічно-економічна оцінка паливно-енергетичних, біологічних, водних, ґрунтових, рекреаційних і інших видів ресурсів.
7. Формування території і економіко-географічне положення України.
8. Мінеральні ресурси України.
9. Водні ресурси України.
10. Кліматичні умови України.
11. Природні рослинні ресурси.
12. Наукові методи аналізу територіальної організації господарства України.
13. Природні ресурси і умови. Раціональне використання природних ресурсів і охорона природи.
14. Економічні проблеми України, комплексне використання природних умов і ресурсів.
15. Основні принципи природокористування та охорона природи.
16. Чисельність населення. Фактори зміни чисельності населення. Природний та механічний рух населення.
17. Міське і сільське населення.
18. Діаспора. Східна і Західна українська діаспора. Політичне та економічне значення складу діаспори для побудови Української держави.
19. Національний і релігійний склад населення України та його територіальні особливості.
20. Трудові ресурси та фактори їх раціонального використання.
21. Розвиток і розміщення продуктивних сил України.
22. Промисловість України та її форми територіальної організації.
23. Особливості розміщення і територіальної організації промислового виробництва. Форми територіальної організації промисловості.
24. Роль паливно-енергетичного комплексу в розвитку народного господарства.
25. Нафтова промисловість. Зрушення в розміщенні нафтобудівної промисловості.
26. Газова промисловість. Значення і використання газу в народному господарстві.
27. Вугільна промисловість. Перспективи розвитку вугільної промисловості.
28. Електроенергетична промисловість. Значення галузі у народному господарстві.
29. Значення теплових, атомних і гідроелектростанцій у народному господарстві, їх розміщення. Перспективи розвитку.

30. Розміщення галузей чорної металургії. Значення металургії у народному господарстві. Основні металургійні бази України.
31. Значення промисловості в системі господарства і в розвитку агропромислового комплексу України.
32. Розміщення машинобудівного комплексу. Місце і роль України у розвитку машинобудування світу.
33. Найважливіші райони і центри машинобудування. Сільськогосподарське машинобудування.
34. Шляхи розвитку й територіальної організації машинобудування України.
35. Хімічна промисловість. Значення хімічної промисловості в господарстві, її структура і динаміка.
36. Роль будівельного комплексу в розвитку народного господарства.
37. Лісова, лісопереробна промисловість та її структура.
38. Розміщення лісозаготівельної, лісохімічної, целюлозно-паперової і деревообробної промисловості.
39. Розвиток і розміщення виробництва товарів народного споживання.
40. Місце і роль сільського господарства в економіці країни.
41. Указ Президента України, “Про невідкладні заходи щодо прискорення реформування аграрного сектора економіки” № 1529/99 від 3 грудня 1999 року.
42. Економічні, соціальні і політичні зміни та основні проблеми розвитку сільського господарства України. Роздержавлення і приватизація.
43. Зміни в структурі управління сільським господарством. Комбінати, фірми, об’єднання.
44. Земельний фонд України. Розміщення і використання сільськогосподарських угідь у природних зонах.
45. Загальна характеристика землеробства. Структура посівних площ, динаміка.
46. Особливості розміщення посівів технічних культур. Створення нових зон виробництва технічних культур.
47. Особливості розміщення зернових культур, їх роль у виробництві зерна.
48. Значення тваринництва у народному господарстві. Кормова база та її особливості в різних зонах.
49. Основні зони молочного, молочно-м’ясного, м’ясо-молочного і м’ясного скотарства.
50. Розміщення свинарства, вівчарства, конярства. Основні регіони і характер розміщення птахівництва.
51. Загальна спеціалізація сільського господарства. Зони спеціалізації.
52. Проблеми розміщення харчової, цукрової, м’ясної молочної промисловості.
53. Значення промисловості в системі господарства і в розвитку агропромислового комплексу України.
54. Господарське значення транспорту, види транспорту, його зв’язок з іншими галузями.
55. Значення видів транспорту: залізничного, автомобільного, трубопровідного, міського, електронного.
56. Основні напрямки перевезень сільськогосподарських продуктів України.
57. Перспективи розвитку основних видів транспорту.

58. Формування інфраструктурно-територіального комплексу, районна і комплексоутворювальна роль інфраструктури.
59. Закономірності територіальної організації сфери послуг і особливості розміщення її галузей.
60. Регіональні особливості розвитку і формування речової інфраструктури.
61. Суть економічного району та адміністративно-територіальний поділ України.
62. Сучасна схема економічних регіонів.
63. Принципи економічного районування, територіально-виробничні і промислові комплекси, промислові центри і вузли.
64. Територіальний поділ праці – основа формування економічних регіонів.
65. Розміщення і розвиток продуктивних сил Донецького регіону.
66. Розміщення і розвиток продуктивних сил Придністровського регіону.
67. Розміщення і розвиток продуктивних сил Південно-Східного регіону.
68. Розміщення і розвиток продуктивних сил Центрального-Поліського регіону.
69. Розміщення і розвиток продуктивних сил Карпатського регіону.
70. Розміщення і розвиток продуктивних сил Подільського регіону.
71. Розміщення і розвиток продуктивних сил Центрально-Українського регіону.
72. Розміщення і розвиток продуктивних сил Західно-Поліського регіону.
73. Розміщення і розвиток продуктивних сил Причорноморського регіону.
74. Сутність і завдання регіональної політики.
75. Завдання державної регіональної економічної політики України.
76. Основні підходи до стратегії економічного розвитку регіонів.
77. Специфіка регіональних програм сталого розвитку.
78. Нові форми регіонального розвитку.
79. Спеціальні (вільні) економічні зони.
80. Спільні підприємства та їх роль у розвитку економіки.
81. Регіональні науково-технологічні парки.
82. Транскордонне співробітництво.
83. Сутність і значення інвестиційно-інноваційної політики.
84. Загальна характеристика формування інвестиційно-інноваційної політики.
85. Економіка України в системі міжнародного поділу праці.
86. Зовнішні економічні зв'язки України.
87. Поняття про міжнародний поділ праці.
88. Структура експорту та імпорту України, тенденції їх зростання і модифікації.
89. Встановлення прямих зв'язків підприємств України з промисловими і комерційними фірмами та підприємствами зарубіжних країн.
90. Створення на території України спільних підприємств і організацій за участю українських та іноземних організацій, фірм і органів управління.
91. Місце і роль сільського господарства Вінниччини у економіці України.
92. Інтеграція України у сучасну світогосподарську систему.
93. Гармонізація законодавства України з законодавством ЄС.
94. Нові тенденції територіальної організації продуктивних сил регіонів.
95. Науково-технічний прогрес та його вплив на територіальну й галузеву структуру.
96. Регіональна парадигма в умовах глобалізації економіки.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Законодавчі акти

1. Конституція України. – К.: Видання інституту законодавства Верховної Ради України, 1996. – 249 с.
2. Закони України “Про підприємництво” / Відомості Верховної Ради України. – 1991. – № 14. – 168 с.
3. Закон України “Про господарські товариства” (19.09.1991 р., зі змінами і доповненнями). – В кн.: Посібник по реформуванню сільськогосподарських та переробних підприємств. – 2-е доповнене видання. – К., ІАЕ УААН, 2000. – С. 224-244.
4. Закон України “Про внесення змін і доповнень до Закону України, “Про селянське (фермерське) господарство”” // Урядовий кур’єр. – 1991. – № 14. – 186 с.
5. Земельний кодекс України // Урядовий кур’єр. – 2001. – 15 листопада. – № 211– 212.
6. Указ Президента України “Про невідкладні заходи щодо прискорення реформування аграрного сектора економіки” // Урядовий кур’єр. – 1999. – 8 грудня. – № 230.

Методична література

1. Алаев Э.Б. Социально-экономическая география: Понятийно-терминологический словарь. – М., 1983.
2. Алымов А.Н. Производительные силы: проблемы развития. – М., 1981.
3. Безуглий В.В., Козинець С.В. Регіональна економічна і соціальна географія світу. Посібник. – К.: Видавничий центр “Академія”. – 2003. – 688 с.
4. Бойко М.М. Організація управління лісопромисловим виробництвом України в умовах ринкової економіки // Организация и регулирование экономики: Межведом, науч. сб. – К., 1994. – Вып. 115. – С. 103-106.
5. Большая Советская энциклопедия. – Т. 21. – С. 161.
6. Вебер А. Теория размещения промышленности: Пер. с нем. – М.: Л., 1926.
7. Геець В. Структура економіки і структурна політика її стабілізації // Економіка України. – 1995. – № 4. – С. 17-18.
8. Генсірук С.А. Ліси України. – К., 1992.
9. Горленко И.А., Руденко Л.Г., Малюк С.Н. Проблемы комплексного развития территории. – К., 1994.
10. Гуревич А. Геоэкономическое изменение инвестиционной ситуации в Украине // Компаньон (Вставка). – 1997. – №11. – С. 4.
11. Декларація про Чорноморське економічне співробітництво, прийнята на найвищому рівні // Політика і час. – 1993. – № 1. – С. 85-87.
12. Джангужин Р. Украине пора бы воспользоваться своим коэффициентом транзитности // Зеркало недели. – 1998. – № 9. – С. 8.
13. Дорогунцов С., Федорищева А. Методологічні засади розміщення та розвитку потенційно небезпечних виробництв // Економіка України. – 1996. – № 6. – С. 4-11.

14. Дорогунцов С., Федорищева А. Устойчивость развития эколого-экономического потенциала Украины и ее регионов // Экономика Украины. – 1996. – № 7. – С. 4-12.
15. Дорогунцов С.І., Олійник Я.Б., Степаненко А.В. Розміщення продуктивних сил: Навч. посіб. для ВНЗ / За ред. С.І. Дорогунцова – К., 2000. – 364 с.
16. Дорогунцов С.І. Іщук С.І. Олійник Я.Б., Степаненко А.В. Розміщення продуктивних сил: Тестові завдання. – К., 1999. – 73 с.
17. Доценко А.І. Регіональне розселення: проблеми та перспективи. – К., 1994.
18. Жук М.В., Круль В.П. Розміщення продуктивних сил і економіка регіонів України. Підручник. – К.: “Кондор”. – 2004. – 296 с.
19. Заболоцький Б.Ф. Розміщення продуктивних сил України: Національна мікроекономіка: Посібник. – К.: Академвидав, 2002. – 368 с.
20. Зайончковская Ж.А. Демографическая ситуация и расселение. – М.: 1991.
21. Заставний Ф.Д. Географія України. – Львів, 1994.
22. Заяц Т.А. Економічне регулювання сфери відтворення робочої сили. – К., 1997.
23. Иванух Р., Данилишин Б. Природно-ресурсний потенціал України і шляхи підвищення його використання // Економіка України. – 1995. – № 11. – С. 39-45.
24. Изард У. Методы регионального анализа: введение в науку о регионах. – М., 1966.
25. Іщук С.І. Розміщення продуктивних сил (теоретично-методологічні основи). – К., 1997.
26. Іщук С.І. Розміщення продуктивних сил: Теорія, методи, практика. – Вид. 4-е. доп. – К.: Європ. ун-т. 2002. – 216 с.
27. Кавецький І.Й. Особливості формування агропродовольчого ринку в Україні // Український географічний журнал. – 1997. – № 4. – С. 14-17.
28. Калитенко А.П., Поповкін В.А. З досвіду економічного районування. – К., 1997.
29. Кархов А., Максименко Б. Экономические принципы концепции приемлемого риска // Вопросы экономики. – 1992. – № 1. – С. 63-67.
30. Качан Є.П., Ковтонюк М.О., Петрича М.О. та ін. Розміщення продуктивних сил України: Підручник / За ред. Є.П. Качана. – К., 1998. – 375 с.: іл.
31. Ким М.Н. Трудовой потенциал и занятость: Учеб. пособие. – Х., 1993.
32. Кистанов В.В. Территориальная организация производства. – М. 1984.
33. Кистанов В.В., Копылов П.В. и др. Размещение производительных сил: Учебник. – М., 1994.
34. Клияненко Б., Лобас В., Матросова Л. Проблеми структурної перебудови та інвестування економіки // Економіка України. – 1995. – № 10. – С. 34-41.
35. Ковалев С.Г., Гутинов А.И. Рынок труда: понятие, закономерности, перспективы. – СПб., 1992.
36. Ковалевський В.В., Михайлюк О.Л., Семенов В.Ф. та ін. Розміщення продуктивних сил: Навч. посіб. / За ред. В.В. Ковалевського, О.Л. Михайлюк. – К., 1996.
37. Ковалевський В.В., Михайлюк О.Л., Семенов В.Ф. та ін. Розміщення продуктивних сил і регіональна економіка. Підручник. К.: “Знання”, 2005.

38. Коломійцев В.Е. Структурна трансформація промислового комплексу України. – К., 1997.
39. Конституція України: Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. – К., 1996.
40. Крупнейшие морские порты Украины: краткая характеристика // Бизнес. – 1997. – № 2. – С. 22.
41. Ларичев О.И., Мечитов А.И. Методологические проблемы анализа риска и безопасности использования новых технологий // Системные исследования. Методологические проблемы. – М., 1998. – С. 26-44.
42. Леонтьев В.В. Межотраслевая экономика: Пер. с англ. – М., 1997.
43. Леш А. Географическое размещение хозяйства: Пер. с нем. – М.; Л., 1959.
44. Лукінов І. Структуроутворюючі процеси в ході реформи // Економіка України. – 1996. – № 3. – С. 4-5.
45. Луцишин П.В. Єврорегіон “Буг”. Обласний суспільно-географічний комплекс: теорія, методика, практика. – К., 1996.
46. Мазур А.Г. Регіональна парадигма суспільного розвитку. Наук. вид. Вінниця; Книга-вега; 2007.
47. Мазур И.И., Иванцов О.М., Молдованов О.Н. Конструктивная надежность и экономическая безопасность трубопроводов. – М., 1989.
48. Маначинський О. Конверсія ВПК і безпека // Розбудова держави. – 1996. – № 4. – С. 20-22.
49. Маршалл В. Основные опасности химических производств. – М., 1989.
50. Паламарчук М.М., Паламарчук О.М. Соціально-економічне макрорайонування України // Географія та основи економіки в школі. – 1998. – № 2. – С. 4-8.
51. Пила В.І., Чмир О.С. Спеціальні (вільні) економічні зони: теорія та практика: Навч. посіб. – К., 1998.
52. Пістун М.Д., Гуцал В.О., Провотар Н.І. Географія агропромислових комплексів: Навч. посіб. – К., 1997.
53. Платонов О.А. Повышение качества трудовой жизни: опыт США. – М., 1992.
54. Поповкін В.А. Регіонально-цілісний підхід в економіці. – К., 1993.
55. Портер М. Международная конкуренция. – М., 1993. – С. 669.
56. Реймес Н.Ф. Природопользование: Словарь-справочник. – М., 1992.
57. Руснак П.П. Економіка природокористування. – К., 1992.
58. Сазонець І.Л., Джинжоян В.В., Чубар О.О. Розміщення продуктивних сил. Навч. посібник. – К.: Центр навчальної літератури. 2006. – 320 с.
59. Сидоров М. Структурна перебудова в чорній металургії України: сутність, проблеми та шляхи їх вирішення // Економіка України. – 1995. – № 2. – С. 41-46.
60. Симоненко В.К. Регіональна соціально-економічна політика: сутність, структура, основні напрями реалізації // Економіка України. – 1995. – № 6. – С. 23-29.
61. Симоненко В.К. Регионы Украины: проблемы развития. – К., 1997.
62. Соколенка С. Україна і регіональне економічне співробітництво // Політика і час. – 1993. – № 10. – С. 56-60.

63. Соціально-економічна географія України: Навч. посіб. / За ред. О.І. Шаблія. – Львів, 1994.
64. Статистичний щорічник України за 1996 р. – К., 1997.
65. Статистичний щорічник України за 2002 рік. – К., 2003.
66. Статистичний щорічник України за 2003 рік. – К.: 2004.
67. Статистичний щорічник України за 2004 рік. – К.: 2005.
68. Статистичний щорічник України за 2005 рік. – К.: 2006.
69. Статистичний щорічник України за 2006 рік. – К.: 2007.
70. Стеченко Д.М., Чмир О.С. Розміщення продуктивних сил і регіоналістика. Підручник. К.: “Вікар”, 2006. – 309 с.
71. Таранчул Л.Л., Горлечко І.О., Євтушенко Г.І. Розміщення продуктивних сил: Навч. посіб. для ВНЗ. – К., 2000.
72. Тодосійчук В.Л. Розміщення продуктивних сил та інфраструктура ринку. ОЦ, ВДАУ. – Вінниця, 2004. – 107 с.
73. Тодосійчук В.Л. Регіональна економіка. Підручник. ВДАУ. – Вінниця, 2009. – 434 с.
74. Топчієв О.Г., Малік М.В., Мирошніченко О.А. Транспортний потенціал і транспортно-розподільчі функції приморських регіонів України // Український географічний журнал. – 1997. – № 1. – С. 11-16.
75. Філіпенко А. Здобути і зберегти // Політика і час. – 1995. – № 2. – С. 55.
76. Хачатуров Т.С. Економіка природопольовання. – М., 1987.
77. Хвесик М.А., Горбач Л.М., Пастушенко П.П. Розміщення продуктивних сил та регіональна економіка. Навч. посібник: “Кондор”, 2005.
78. Цветов Ю.М. Проблемы структурной перестройки экономики Украины по транспортному комплексу // Транспортный комплекс Украины: экономика, организация, развитие / Под ред. Ю.М. Цветова. – К., 1996. – С. 3-12.
79. Шаленко М.В. Формирование механизма территориальной организации трудовых ресурсов: теория и практика. – К., 1992.
80. Экономика предприятий машиностроения в условиях перехода к рынку / Под ред. В.С. Клочко. – Харьков, 1995.
81. Яникин А.Л., Мелуа А.И. Уроки экологических просчетов. – М., 1991.
82. Ясаманов Н.А. Разработка принципов картографирования риска территорий // Проблемы безопасности при чрезвычайных ситуациях. – 1991. – № 4.

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА
з курсу “РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА”

Тодосійчук Володимир Леонідович
Тодосійчук Алла Володимирівна
Алескерова Юлія Володимирівна

Редактор: Тодосійчук Володимир Леонідович
Коректор: Марцінко Тетяна Іванівна
Комп’ютерна верстка:

Віддруковано у редакційно-видавничому центрі
Вінницького державного аграрного університету

Вінниця – 2009